

'hak-al'

1
APRIL
1998
24e JAARGANG

natuur-en vogelwacht
CULEMBORG

Contactadres:

Natuur- en Vogelwacht Culemborg,
Postbus 381, 4100 AJ Culemborg.

Bestuurssamenstelling:

Wim Kievit, Verdijkstraat 13,
4102 CL Culemborg; tel.: 0345 514561.
Gerard van Ruiten, Verdijkstraat 9,
4102 CL Culemborg; tel.: 0345 519581.
Frans Waroux, Moerbeiboom 45,
4101 WC Culemborg; tel.: 0345 515393.
Breun Jansen, Eikeboom 31,
4101 VA Culemborg; tel.: 0345 514885.
Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg; tel.: 0345 515450.
Kars Veling, Akkerwinde 9,
4102 JJ Culemborg; tel.: 0345 531689.
Paul van Veen, Gandhi 197,
4102 HK Culemborg; tel.: 0345 521953.

Clubhuis:

"De Ketelvink", voormalig "Ketelhuis" op Terweijde,
Middelcoopstraat 1A Culemborg.

Bibliotheek:

Gerrie Monfils (tel.:0347 377638)
Cor Maurice (tel.:0345 520857)
Boeken / verslagen in "De Ketelvink".
Geopend: vrijdag van 19.00 uur tot 19.30 uur,
uitgezonderd de maanden juli en augustus.

Lidmaatschap:

Nieuwe leden opgeven bij de penningmeester, evenals
adreswijzigingen.

Penningmeester:

Frans Waroux, Moerbeiboom 45,
4101 WC Culemborg, tel.: 0345 515393.
Gironr.: 34.33.351 t.n.v. F.H. Waroux,
rek. Natuur- en Vogelwacht Culemborg.

Contributie:

Betaling per toegezonden acceptgirokaart.
Jeugdlidmaatschap *f* 12,50 per jaar; volwassene,
gezins-, postlidmaatschap *f* 25,-- per jaar.

Redactieteam en -adressen:

Breun Jansen, Eikeboom 31,
4101 VA Culemborg; tel.: 0345 514885.
Gerard van Ruiten, Verdijkstraat 9,
4102 CL Culemborg; tel.: 0345 519581.
Harry v.d. Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg, tel.: 0345 514358.

Bezorgers Hak-al en convo's:

coördinatie bezorging: Loes Plaisier, Kamperfoelie 33,
4102 JX Culemborg;

wijk 101 M. Buizer, Ravelijnstraat 31,
4102 AG Culemborg;

wijk 102 P. van Veen, Gandhi 197,
4102 HK Culemborg;

wijk 103 A Karin van Elst, Boterbloem 10,
4102 KS Culemborg;

wijk 103 B W.H. van Ree, Honingklaver 10,
4102 JT Culemborg;

wijk 104 P. van Es, Kastanjeboom 6,
4101 VT Culemborg;

wijk 105 L. v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg;

wijk 106 A T. en R. Staalman, Zandstraat 19,
4101 EC Culemborg;

wijk 106 B L. van Jaarsveld, De Loentjes 20,
4101 AH Culemborg;

wijk 107, 108, Fam. v.d. Warenburg, Triosingel 27,
109 4101 XC Culemborg;

wijk 110 Fam. v.d. Veen, J. v. Riebeeckstraat 52,
4105 BC Culemborg;

wijk 110 A J. En B. Vermeulen, Heinsiusstraat 44,
4105 DG Culemborg;

wijk 112, 113 W. Rubers, Joh. Frisoplaats 6A,
4196 AC Tricht;

wijk 114 P. v.d. Feen, Slotstraat 2,
4112 JX Beusichem;

Plantenwerkgroep:

Wim Rubers, Joh. Frisoplaats 6A,
4196 AC Tricht; tel.: 0345 573354.

Knotwilgenwerkgroep:

Wim Smits, Schoolhof-Oost 24,
4105 AS Culemborg; tel.: 0345 516575.
Harry v/d Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 0345 514358.

Paddenwerkgroep:

Harry v/d Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 0345 514358.

Zoogdierenwerkgroep:

Gerard van Ruiten, Verdijkstraat 9,
4102 CL Culemborg; tel.: 0345 519581.

Vogelwerkgroep:

Stijn Brand, Bachlaan 13,
4102 BP Culemborg; tel.: 0345 516038

Insektenwerkgroep:

Annette van Berkel, Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg; tel.: 0345 531689.

Werkgroep Natuurfotografie:

Henk Vennix, Pastoriestraat 39
5241 TH Rosmalen; tel.: 073 5212903.

Werkgroep Wintervoeding Vogels:

Ruud Post, Linnaeuslaan 61,
4102 LG Culemborg; tel.: 0345 530135.

Inleveren waarnemingen:

Jouke Altenburg, Kamperfoelie 33,
4102 JX Culemborg;

of de speciale bak in "De Ketelvink"

Begeleiding jongere jeugdgroep:

Gerrie Monfils-Evers, 31-de Limiet 5,
4131 NR Vianen; tel.: 0347 377638.

Nestkasten-coördinatie:

Ruud Post, Linnaeuslaan 61,
4102 LG Culemborg; tel.: 0345 530135.

Kampen, lezingen, dia-avonden en cursussen:

Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg; tel.: 0345 515450.

"Het Vogeljaar":

Jaarabonnement door overschrijving van f 24,00 op de girorekening van de N.V.W.C., met vermelding van: "Het Vogeljaar".

Verbandtas en -trommel:

Voor alle activiteiten is een verbandtas en -trommel aanwezig in "De Ketelvink". Aanvullingen z.s.m. na gebruik doorgeven aan de beheerder:

Ellen Geleedst, Gandhi 197,
4102 HK Culemborg; tel.: 0345 521953.

CONTACT-ADRESSEN:**Vogelbeschermingsconsulent:**

Stijn Brand, Bachlaan 13,
4102 BP Culemborg; tel.: 0345 516038.

Asielhouders:

't Klaphek, 3401 RZ IJsselstein;
Dhr. R. Weiters; tel.: 030 6063335

DIVERSE NATUURORGANISATIES:

Milieu: alarmnummer luchtverontreiniging:
tel.: 026 4452220.

Veldpolitie:

Den Hartog: tel.: 0343 551558 (Werkhoven)
Vrieling: tel.: 0343 561675 (Cothen)
Meldkamer: tel.: 030 6924824 (Zeist)

Gemeentepolitie Culemborg:

A.J.A. Helmond, Boerenstraat 11,
Culemborg; tel.: 0345 477777.

Vereniging Milieudefensie:

Tweede Weteringplantsoen 9, 1017 ZD A'dam.

Gelderse Milieudefensie:

Jansbuitensingel 14, 6811 AB Arnhem;
tel.: 026 3515069.

Milieuwerkgroep "Noordwest-Betuwe":

Harry v.d. Warenburg, Grondzeilerweg 9, 4105 HJ
Culemborg; tel.: 0345 514358.

Werkgroep Milieu Geldermalsen

Henk ten Berge, Twee Morgen 16, 4196 JT Tricht
tel.: 0345 573974.

Milieuwerkgroep Buren:

Goof den Hartogh, Kloosterlaan 15,
4111 LG Zoelmond; tel.: 0345 502061

Staatsbosbeheer regio Betuwe:

Beheerseenheid De Linge, Veerstraat 16,
4181 AG Waardenburg; tel.: 0418 592411.

Vogelbescherming:

Driebergseweg 16 C, Zeist, tel.: 030 6937700;
winkel: 030 6937777; ledenservice: 030 6937744;
vogel-infolijn: 030 6937773.

Stichting Het Geldersch Landschap:

Zypendaalseweg 44, 6814 CL Arnhem,
tel.: 026 4420944.

I.V.N. Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie:

Plantage Middenlaan 2C, 1000 HC Amsterdam,
tel.: 020 6228115.

I.V.N. Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie, afd. Tiel en omstreken:

Secretariaat: J.E.L. Bannink-Grimm
Cellendonklaan 35, 4012 BN Kerk-Avezaath.

Stichting Natuur en Milieu:

Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht,
tel.: 030 2331328.

Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten:

Noordereinde 60, 1243 JJ 's-Graveland;
tel.: 035 6559911.

Wereld Natuur Fonds Nederland:

Postbus 7, 3700 AA Zeist; tel.: 030 6937333.

Wereld Natuur Fonds Nederland, regio West-Betuwe:

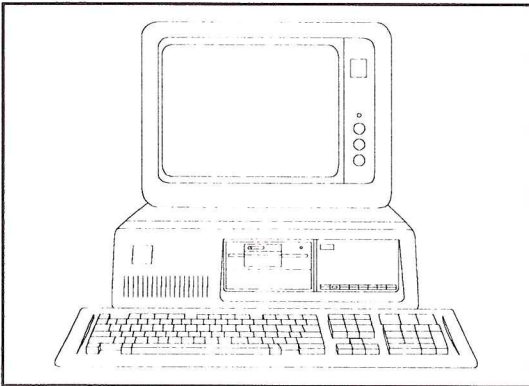
secretariaatsadres:

G.J. van Kessel-Heuff, Binnenstr. 3,
4117 GR Erichem; (Pandawinkel), tel.: 0344 571637

Greenpeace Nederland:

Postbus 11026, 1001 GA Amsterdam.
Damrak 83-II, 1012 LN Amsterdam;
tel: 020 6236545 / 6231843.

VOORWOORD VAN DE REDACTIE

Helaas kon het geplande februari-nummer niet verschijnen door gebrek aan copy. Slechts één (1) hele pagina werd op de uiterste inleverdatum ontvangen.

In deze lente-editie staat echter weer een keur aan allerlei boeiende artikelen.

Dit voorjaar staat ook in het teken van het Hemelvaartskamp dat gehouden zal worden in Voorne's Duin. Direct na het verschijnen van de betreffende convo stroomden de aanmeldingen binnen. Ruim 40 deelnemers hebben zich ingeschreven en dus

belooft ook dit kamp weer uitermate gezellig te worden!

Van vrijdag 5 juni 20.00 uur tot zaterdag 6 juni 08.00 uur zal "De Nacht van Culemborg" gehouden worden. Het programma van de nacht zal u per convo gezonden worden.

Het NME-Culemborg, waarin de N.V.W.C. vertegenwoordigd is, organiseert op zondag 14 juni a.s. een themadat over "Landbouw en Natuur" op het terrein van de Kinderboerderij De Heuvel aan de Weithusen. Tussen 11.00 en 16.00 uur bent u van harte welkom! De nieuwsbrief over dit thema volgt eind mei/begin juni.

Wij wensen u veel leesplezier toe en zien uw copy voor het juni-nummer graag uiterlijk 13 mei a.s. tegemoet.

Index:

pag. 4	- De vogelwaarnemingen van 11 november 1997 t/m 10 maart 1998
pag. 7	- Vis
pag. 8	- Van de leesplank, gelezen door Leo van der Kooij
pag. 9	- Vogelexcursie naar de Oostvaardersplassen op zaterdag 22 november 1997
pag. 11	- Zestiende jaarlijkse roofvogeltelling
pag. 12	- Verslag Algemene Jaarvergadering op maandag 16 februari 1998
pag. 14	- Wintertellingen vlemmuizen Westbetuwe 1997/1998
pag. 17	- Mijmeringen over PTT
pag. 19	- Excursie- en activiteitenprogramma
pag. 20	- Programma Plantenwerkgroep 1998, excursies en inventarisaties

De vogelwaarnemingen van 11 november 1997 tot en met 10 maart 1998

U zou het in eerste instantie misschien uit de omvang van deze rubriek niet opmaken, maar de winterperiode is blijkbaar toch een periode waarin de actieve leveranciers van deze rubriek minder buiten zijn. Het overzicht lijkt heel wat, maar bevat waarnemingen van vier in plaats van twee maanden. Toch zijn er genoeg mensen die 'op de kleintjes' blijven letten.

Dat geldt in ieder geval voor de waarnemers van het Vuurgoudhaantje in de Plantage. Voor Culemborg en omgeving een fraaie waarneming. In het kaartsysteem kon ik maar twee andere waarnemingen uit de negentiger jaren ophalen. In totaal zitten er 13 waarnemingen van deze soort in het archief.

De Zwarte mees is zo'n andere uitschieter. Tijdens het trektellen is de soort in het najaar van 1997 diverse malen waargenomen. Uit andere bronnen vernamen de tellers dat het weer een 'zwarte mezen-invasiejaar' was. De waarnemingen (uit de bebouwde kom) van zwarte mezen zijn in ieder geval erg aardig. Bepaald wat groter dan beide vorige soorten, maar toch ook vallend in de categorie 'blijven opletten', is de winterwaarneming van de leucistische (witte) kokmeeuw.

Nu de eerste Tjiftjaf alweer is genoteerd als lentevoorboede bij deze een dringende oproep om van al uw 1e-jaarswaarnemingen een kaartje in te sturen. Juist van de gewone soorten! Omdat alle waarnemingen nu de computer 'ingaan' is het na verloop van tijd veel gemakkelijker om dit soort fenomenologische waarnemingen te ordenen en te interpreteren.

Wie 'heeft' de 1e Fitis, Braamsluiper, Grasmus of Grauwe vliegenvanger? Misschien onze oudere jeugdleden wel, die het gebied van de Ronde Haven systematisch gaan inventariseren.

Veel vogelplezier in de komende voorjaarsmaanden,

Jouke Altenburg

Geef 1e jaar-waarnemingen door !!

De afkortingen in het overzicht staan voor:

JAlt	Jouke Altenburg	LKoo	Leo van der Kooij
ABer	Annette van Berkel	NKoo	Nel van der Kooij
JBoe	Job de Boer	GMen	Gerben Mensink
S Bran	Stijn Brand	GMon	Gerrie Monfils
ABren	Arjan Brenkman	RPos	Ruud Post
JBui	Jandirk Buizer	AMRee	Annemartine Reesink
MBui	Marian Buizer (alias Arendsoog)	JRin	Joost Rink
BCol	Bruce Collé	TRos	Tanja van Rossum
EGel	Ellen Geleedst	DSom	Diny Somer
SJan	Saskia Jansen	ATrou	Arie Trouborst
AKie	Adrie Kievit	PVee	Paul van Veen
WKie	Wim Kievit	KVel	Kars Veling
		?	anonieme inzender

Roodhalsfuut					
15-11	1ex.	PVee,GMen	Telpost		
Dodaars					
15-12	1ex.	GMen	Gracht Triosingel		
4-1	1ex.	AMRee	Afgraving Redichemse waard		
Ooievaar					
9-12	2ex.	?	Volenkampen bij Elisabeth-huis		
13-12	2ex.	ATrou	Kerk in 't Veld	fouragerend	
10-1	1ex.	PVee	Weidsteeg/de Hond		
8-2	1ex.	GMon	Baarsemwaard		
Kleine zwaan					
15-11	8ex.	PVee, GMen	Telpost	6a2j	
22-11	2ex.	PVee	Telpost		
22-11	2ex.	PVee, EGel	Beusichemse waard		
22-11	4ex.	PVee, EGel	Steenwaard		
11-1	45ex.	PVee	de Heul	trekkend west	
Wilde zwaan					
26-12	11ex.	AKie, WKie	Einde Weidsteeg	8a3j	
28-12	8ex.	LKoo	Einde Weidsteeg - uiterwaard,	8ad (ook 11-1)	
31-12	7ex.	SBran, ABren	Einde Weidsteeg	4a3j	
10-1	10ex.	PVee	Einde Weidsteeg		
12-1	6ex.	MBui, JBui	Weidsteeg - L. Dreef	5a1j	
Kolgans					
11-1	80ex.	PVee	Redichemse waard		
11-1	45ex.	PVee	Baarsemwaard		
30-12	1500ex.	PVee, EGel	Steenwaard		
Krakeend					
22-11	4ex.	PVee	Einde Lange Dreef		
10-1	2ex.	PVee	Einde Lange Dreef	1v1m	
11-1	2ex.	PVee	Red. waard en Einde Weidsteeg	1m1v	
11-1	3ex.	PVee	Einde Weidsteeg	2v1m	
Brilduiker					
15-11	1ex.	PVee, GMen	Telpost		
22-11	4ex.	PVee	Telpost	2m2v	
4-1	17ex.	AMRee	Afgraving Red. waard	12v5m	
11-1	2ex.	PVee	Einde Weidsteeg	1v1m	
Nonnetje					
22-11	1ex.	PVee, EGel	Inundatiekanaal Prijsseweg		
6-12	1ex.	AMRee	Lek, bij Red. waard		
16-12	6ex	SJan, ABer	Lek, Baarsemwaard		
11-1	1ex.	PVee	Beusichemse waard	1m	
31-1	5ex.	GMen, BCol, JBoe	Zandput Rietv. weg	1v4m	
3-2	2ex.	AMRee	Afgraving Red. waard	2v	
Grote zaagbek					
10-1	3ex.	PVee	Einde Lange Dreef	3v	zwemmend
11-1	1ex.	PVee	Beusichemse waard	1v	
28-12	5ex.	AMRee	Trektelpost	4v1m	
Havik					
15-11	1ex.	Pvee, GMen	Telpost		richting west
15-2	1ex.	JBui, MBui, GMen	O.V.B.		richting zuidwest

Sperwer				
31-11	1ex.	JAlt	de Bol	m
Buizerd				
21-10	5ex.	SJan, ABer	Baarsemwaard	trekkend zuidwest
Ruigpootbuizerd				
2-11	1ex.	MBui, JBui	Regulieren	
Patrijs				
25-11	9ex.	LKoo, NKoo	Lekdijk, Ora et Labora	
13-2	5ex.	ATrou	Einde Weidsteeg	fouragerend
Waterral				
25-11	1ex.	LKoo	Honddijk - Europatuin	goed te observeren
Goudplevier				
16-11	3ex.	Pvee, GMen	Telpost	
Bokje				
16-11	3ex.	ABer	Koornkade, Beus. waard	
Kokmeeuw, leucistische (witte) vorm				
28-12	1ex.	GMen, KVel, EGel, Pvee, RPos	Rioolwaterzuivering, Parallelweg oost	
			Op basis van gedrag, grootte, textuur, uiterlijk. Ook geheel witte kop.	
Ransuil				
21-12	1ex.	DSom	Geulstraat 22	
28-12	1ex.	PVee, EGel	Mariënwaard	
4-2	1ex.	Lkoo, NKoo	Fonteynstraat	
Groene specht				
19-11	1ex.	LKoo	Lange dreef - Rondeel	
31-11	1ex.	JAlt	Pikse boogerd	
19-2	1ex.	LKoo	Populierenbos einde Lange Dreef	
Veldleeuwerik				
21-11	8ex.	JRin	Rietveldse weg	
22-2	1ex.	JRin	Rietveldse weg	
Graspieper				
17-1	17ex.	JAlt	Industrieterrein Paveijen	trekkend noord
Waterpieper				
2-12	3ex.	SJan, ABer	Zump	
3-12	3ex.	SBra	Zump	
Grote gele kwikstaart				
31-11	1ex.	JAlt	Baarsemwaard, poel bij spoordijk	
Zanglijster				
16-2	1ex.	LKoo	Dahliastraat / Beatrixstraat	zingend
Tjiftjaf				
3-2	1ex.	JBui, TRos	Burg. Keestrasingel	
27-2	1ex.	SJan, ABer	Zump	
Vuurgoudhaantje				
18-1	1ex.	BCol, JBoe, GMen	Plantage	

Zwarte mees					
24-1	2ex.	Aber, KVel	Akkerwinde 9		
9-2	2ex.	LKoo	Kerseboom		
10-2	1ex.	SJan	tuin Akkerwinde		
Boomkruiper					
1-2	1ex.	SJan	tuin Akkerwinde		
Keep					
9-12	1ex.	LKoo	Regulieren - Platte weg	1m	in klein groepje vinken
Sijs					
5-12	10ex.	LKoo	Honddijk, Lange Dreef		
9-12	50ex.	LKoo	Zeedijk		
6-2	4ex.	SJan	tuin Akkerwinde		
19-2	1ex.	LKoo	Lange Dreef - sportvelden		zingend

Vis

Twee uur in de middag. Kijker om en stappers aan om door de kledderige resten sneeuw van de vorige dagen heen te banjeren.

Richting uiterwaarden, in de wei stond een reiger in een wat merkwaardige houding. Ik richtte de kijker en constateerde dat het dier een knots van een vis uit het niet eens zo heel brede slootje had gehengeld. Hij stond er gruwelijk mee te hannesen. Gruwelijk en dan wel op twee manieren.

De eerste vraag die bij mij opkwam was hoe of hij in de lieve vrede ooit deze vangst, die bijna net zo groot was als zijn hele lijf, naar binnen zou gaan werken.

Hij vroeg het zichzelf geloof ik ook wel enigszins af, want hij liet de vis eens vallen in het gras om hem vervolgens weer op te pakken op een andere manier. Althans zo leek het mij in eerste instantie.

Reigers genieten niet mijn voorkeur en wekken bij mij zelden of nooit gevoelens van vertedering of bewondering op. Waar het door komt weet ik niet; of het nu komt door hun venijnige ronde oogjes en die enorme priksnavel of hun onwelluidend gekras of misschien wel de enorme kledders uitwerpselen op mijn pas gelapte ramen, ze blijven mij onsympathiek voorkomen. Ook deze broeder in de wei bevestigde toch het negatieve beeld.

Dichterbij geslopen zag ik dat hij de vis weer liet vallen en toen met een kille razendsnelle beweging zijn snavel dwars door de vis heen stak, sjak.

Nou als die al niet het loodje had gelegd, dan was dat nu wel het geval.

Één doodsteek was kennelijk niet voldoende. Het grauwe beest herhaalde deze moordactie enkele malen met klaarblijkelijke voldoening.

"Moordenaarstype:,dacht ik heimelijk (me trouwens wel bewust van de wetten der natuur.)

Het schouwspel werd ineens interessanter. De lichte buizerd die ik al meermalen had gezien kwam aangevlogen en zag dit hapje ook wel zitten. Hij viel de reiger aan die de sloot ernaast instapte en zijn maal al bijna opgegeven leek te hebben.

Maar ach, de buizerd zag meer dan alleen deze maaltijd. Hij zag mij. Jammer voor hem, want ik zou hem geen strobreed in de weg hebben gelegd om de grijze langpoot eens wat te plagen.

Maar goed, de buizerd had meer angst voor de mens dan lust om zijn maag te vullen, vloog een stukje terug en streek op een 30 tal meters, op een eerbiedige afstand van mij, neer op een paaltje. Een zwarte kraai scheerde over zijn kop en ging pesterig naast hem zitten. Ze hoopten duidelijk beiden toch iets van dat lekkers in de wei te kunnen bemachtigen.

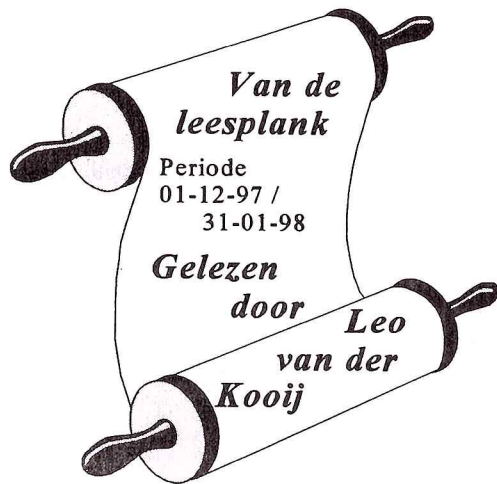
Als eerst dat enge mens maar weg ging dan zouden ze met z'n tweeën wel beslissen wat er met de vis zou gebeuren.

Goed, ik ga al, dacht ik, maar mijn vertrek bleek niet voldoende voor de buizerd en de kraai, die nu toch ook tegelijk met mij er vandoor gingen. En de reiger bleef dus alleen achter in de sloot vlakbij de vis.

Op mijn terugtocht stond hij weer in de wei. Wat meer op z'n gemak en voor mijn gevoel wat boller. Nou als dat hem geen aardige indigestie oplevert, dan weet ik het niet meer.

Voor zover mij bekend worden gulzige reigers geen "rennies" verstrekt. Hoe zou de natuur dat nu weer regelen????

Anne Martine Reesink

In de maanden december en januari zijn er weer veel tijdschriften binnengekomen. Van onze "zusterverenigingen" kregen we de volgende bladen toegestuurd:

- * 't Altenatuurtje, 17e jaargang, nr. 2 van de natuurbeschermingsvereniging Altenatuur (land van Altena)
- * Blad, november 1997 van de I.V.N. afd. Tiel
- * De Dompfoorn nr. 4 1997 van de Natuur- en Vogelwacht "De Vijfheerenlanden"
- * De Kruisbek, jaargang 40 nr. 6 van de Vogelwacht Utrecht
- * De V.N.M.W. krant nr. december 1997 van de Vereniging Natuur en Milieu Wijk bij Duurstede

In "De Kruisbek" trof ik een heel interessant artikel aan van Herman v.d. Bijtel. Hij schrijft over de overwinterende roofvogels in Utrecht in februari 1997. Er werden 9 soorten roofvogels waargenomen. Het zal niemand verbazen dat de *buizerd* met 1243 getelde exemplaren 75 % van het totaal aantal roofvogels voor zijn rekening nam. Op afstand volgden *torenvalk* (294 ex.), *sperwer* (98 ex.), *havik* (25 ex.) en *blauwe kiekendief* (20 ex.). *Ruigpootbuizerd*, *smelleken* en *slechtvalk* moesten het ieder met 3 ex. doen, terwijl de eenzame *rode wouw* het helemaal zonder soortgenoten moest stellen. Het artikel behandelt o.a. de weersomstandigheden en bespreekt iedere soort afzonderlijk. Er zijn 6 kaartjes, 5 tabellen en een overzicht van de landschappelijke karakteristiek van de 10 verschillende telgebieden. Kortom een schoolvoorbeeld van een gedegen verslaglegging.

- * Natuurbehoud 1997 nr. 4
- * Vogels 1998 nr. 1
- * Panda 1998 nr. 1 winter
- * Van Nature nrs. 10 en 12 1997
- * Vlinders jaargang 12 nr. 4
- * Nieuwe Wildernis jaargang 3 herfst 1997
- * De Levende Natuur 98ste jaargang nrs. 6 en 7
- * Argus jaargang 22 nrs. 3 en 4
- * Knipselkrant Faunabescherming nr. 5
- * Natuur & Milieu november & december 1997
- * Lutra deel 40 1997 nr. 1
- * Boomblad jaargang 9 nrs. 5 en 6
- * Greenpeace 19e jaargang nr. 4

Van "Gelders Landschap" kwartaaltijdschrift van de Stichting Het Geldersch Landschap verscheen jaargang 19 nr. 4.

Naast een rubriek "Nieuws van de terreinen" (helaas niets over de Regulieren) trof ik hierin een lezenswaardig artikel over mezen. Hierin wordt een goed overzicht gegeven over 6 soorten mezen. Foto's en tekeningen illustreren het geheel. Een leuke vondst is de combinatie foto's en tekeningen waaruit in een oogopslag de biotoopvoorkeur van de 6 besproken soorten blijkt. (pag. 9)

Vervolgens is de stapel landelijke tijdschriften aan de beurt. Allereerst de samenstelling:

- * Natuur aan de basis nrs. 2 en 3

- Degenen die geïnteresseerd zijn in de nieuwe faunawet en de discussies in de tweede kamer en daarbuiten die rond de totstandkoming van deze wet zich hebben afgespeeld verwijs ik naar de beide nummers van Argus en de Knipselkrant.

- De botanisch geïnteresseerden onder onze leden wil ik wijzen op nr. 7 van De Levende Natuur. Dit nummer is geheel geweid aan natte schraallanden. Door verzuring, verdroging en vermessing zijn overal in ons land deze botanische juweeltjes sterk achteruitgegaan, zoniet totaal verdwenen. De artikelen laten zien dat herstel zeker niet eenvoudig is, maar dat er met allerlei beheersmaatregelen toch hoopgevende resultaten zijn te boeken.

- In Nieuwe Wildernis stuitte ik op een artikel over begrazing getiteld: Hoe natuurlijk is natuurlijke begrazing? Ruud Lardinois komt aan de hand van voorbeelden uit het Lauwersmeer en de Oostvaardersplassen dat wilde runderen bv. het Heckrund en de wisent een ander graasgedrag vertonen dan primitieve huisrunderen zoals Schotse hooglanders en Galloways. Dit leidt tot een ander terreingebruik en als gevolg daarvan tot een ander effect op de vegetatie.

Verder nog een tweetal artikelen over natuurontwikkeling langs de rivieren. Een actuele zaak die voor de natuur in onze directe omgeving van grote betekenis is. Ze gaan over resp. nieuwe natuur en wilde zwijnen aan de Maas.

- In "Vogels" worden dit keer de Kleine zwaan en de Kanoetstrandloper besproken. Voor beide soorten zijn onze wetlands van levensbelang.

- De penibele situatie van de beide Afrikaanse neushoornsoorten nl. de zwarte en de witte wordt in een artikel in Panda besproken.

Dichter bij huis is de actie voor de bescherming van de laatste Europese oerbossen. Ook in ons land zijn twee doelgebieden aangewezen nl. De Biesbosch en de Grensmaas. Het gaat hier om de bescherming en stimulering van de ontwikkeling van oerbossen. Dit zijn natuurlijke rivierbegeleidende loofbossen die in heel Europa zeldzaam zijn geworden.

Natuurlijk kan ik slechts een greep doen uit het vele. Voor wie meer wil weten of in de tijdschriften wil snuffelen is onze bibliotheek gegrond. Alle tijdschriften liggen daar voor onze leden ter inzage.

Tot slot wil ik op verzoek van de redactie nog enkele andere binnengekomen drukwerken onder de aandacht brengen, nl.:

- 1) Lingeschouw, een uitgave van de Vereniging tot behoud van het Lingelandschap. Hierbij is een interessante kaart gevoegd waarop een inrichtingsvisie van het Lingelandschap tussen Tiel en Geldermalsen is ingetekend.
- 2) Landbouw en natuur in Rivierenland een projectbeschrijving van de stuurgroep NME Rivierenland. In Culemborg zal dit thema in 1999 o.a. op een speciaal NME weekend aan de orde komen.
- 3) Evenementenkalender winter 1997-1998 van Staatsbosbeheer, waarin speciale excursies o.l.v. boswachters van Ameland tot de Poel.
- 4) Catalogus winter 1997 van Greenpeace met een keur aan artikelen. (kleding, houten puzzels en cd's)
- 5) Natuur in zicht '98 catalogus IVN/KNNV uitgeverij met veel nieuwe boeken over vogels, insecten, natuurtuinen, planten en ook jeugdboeken met natuur onderwerpen.

VOGELEXCURSIE NAAR DE OOSTVAARDERSPLASSEN

Op zaterdag 22 november 1997 trok een gezelschap van 14 personen naar de Oostvaardersplassen, onder leiding van Theo Boudewijn en Ruud Post. Het weer was redelijk. Het natte, grauwe weer van de vorige dagen had gelukkig plaats gemaakt voor iets wat op opklaringen leek en ook de temperatuur was heel redelijk. Op de eerste parkeerplaats, net na de Hollandse Brug, werden de route en de stopplaatsen nog even doorgesproken. Over de Oostvaardersdijk richting Knardijk en op de parkeerplaatsen onderweg even stoppen om te kijken. "Bij de tweede parkeerplaats vloog een week geleden nog een Zee-arend" zei Theo, vlak voordat we weer verder gingen. Maar ja, dat was een week geleden.

Eenmaal weer onderweg zagen we op de akkers langs de weg veel ganzen en zwanen fourageren, de meeste helaas te ver weg om vanuit een rijdende auto te determineren. In elk geval liepen er Grauwe- en Nijl ganzen bij.

Op de eerste parkeerplaats aangekomen bleken de verwachte duikeenden het flink af te laten weten. Slechts een paar Wilde-, Kuif- en Tafeleenden en een Fuut dobberden langs de rietkraag, en een Sperwer jaagde boven de strekdam. Theo herinnerde zich de mededeling van een week daarvoor en tuurde alvast maar eens door de kijker richting tweede parkeerplaats. "Kijk jij eens, daar vliegt een hele grote roofvogel" hoorde ik hem zeggen. En warempel, daar cirkelde een Zee-arend laag boven de strekdam en het water. Een mengeling van vreugde en consternatie beheerste ons gezelschap. Hoewel hij vrij ver weg vloog was de reusachtige vogel gelukkig met de kijkers goed te zien. Zo'n vijf minuten, die in dit soort omstandigheden naar mijn gevoel helaas beslist geen eeuwigheid duren, vloog de arend boven het water en de strekdam rond.

Toen verdween hij boven de Oostvaardersplassen. Wat een ervaring om zo'n enorme vogel in Nederland te zien vliegen!

We vervolgden onze weg richting Knardijk en zochten de vogelkijkhut "De Grauwe gans" op. Het zag er op het eerste gezicht eigenlijk niet zo veel belovend uit. Heel ver weg zwommen grote aantallen Bergeenden, er fourageerden een paar Kluten en verder bleken er na lang speuren nog wat Smienten, Grote zaagbekken en Slobeenden te zwemmen, maar dat was het wel. Totdat plotseling vanachter een eilandje ten westen van de hut een Grote zilverreiger kwam geslopen! Heel voorzichtig schreed hij langs de rietkraag en liet zich van zijn mooiste kant bekijken. Later zagen we er nog een, opvliegend vanachter de rietkraag langs de Knardijk, hoewel we er niet helemaal zeker van waren of dit niet dezelfde was, die zich een stukje verplaatst had. Terwijl een Roodborstje en een vrouwtje Grote zaagbek nog voor wat consternatie zorgden, omdat we ze in eerste instantie slecht konden zien, kwamen er nog twee Baardmannetjes langs vliegen.

Na het bezoek aan de Knardijk en een koffietent in Lelystad-Haven (waar twee Bonte kraaien op een steiger in de haven liepen) vervolgden we onze weg naar het Veluwemeer. Daar wilden we naar de Kleine zwanen gaan kijken. Die komen daar elk najaar massaal fourageren op het Fonteinkruid. Een week of twee eerder waren er nog ongeveer elfduizend geteld. Dit is meer dan eenderde van de totale West-europese populatie Kleine zwanen! Dus leek het zeker de moeite waard om daar ook eens te gaan kijken.

Net ten westen van Elburg hadden we een mooi uitzicht over het Veluwemeer. Werkelijk een en al vogels. We telden we ongeveer drieduizend Kleine zwanen. Da's toch nog goed voor zo'n tien procent van de West-europese populatie! En dan zagen we maar een klein stuk van het hele Veluwemeer. Verder vlogen er nog een paar duizend Kieviten en enkele honderden Goudplevieren rond. Een zeer indrukwekkend gezicht allemaal, waar we tot de schemering van genoten.

Het was kortom een zeer geslaagde dag, die een aantal schitterende waarnemingen opleverde en in totaal 65 soorten vogels.

Waarnemingenlijst

Fuut	Sperwer	Merel
Aalscholver	Zee-arend (1)	Koperwiek
Blauwe reiger	Torenvalk	Kramsvogel
Grote zilverreiger (2)	Meerkoet	Goudhaantje
Wilde zwaan	Goudplevier	Winterkoninkje
Kleine zwaan	Kievit	Koolmees
Kolgans	Kluut	Pimpelmees
Grauwe gans	Scholekster	Matkop
Nijlgans	Watersnip	Baardmannetje (2)
Wilde eend	Tureluur	Ekster
Pijlstaart	Zwarte ruit	Vlaamse gaai
Krakeend	Groenpootruit	Spreeuw
Smient	Kleine mantelmeeuw	Bonte Kraai
Slobeend	Zilvermeeuw	Zwarte kraai
Brilduiker	Stormmeeuw	Roek
Kuifeend	Kokmeeuw	Kauw
Tafeleend	Houtduif	Vink
Bergeend	Turkse tortel	Putter
Grote zaagbek	Grote bonte specht	Kneu
Middelste zaagbek	Veldleeuwerik	Huismus
Nonnetje	Graspieper	Heggemus
Buizerd	Roodborstje	

Zestiende jaarlijkse roofvogeltelling

Tellen met tranende ogen

'Mooi weer. Lekker zonnig, dat wordt een makkie,' waren mijn eerste gedachten toen ik zaterdag 31 januari de gordijnen openschoof. Voor vandaag stond de jaarlijkse roofvogeltelling op het programma. Dat is iedere keer een flink stuk fietsen in een open landschap. Een beetje lekker weer is dan geen overbodige luxe. De stralende zon beloofde gelukkig veel goeds. Vijf minuten daarna hoorde ik echter via het open wc-raam de oostenwind bulderen.

Het was niet echt duidelijk wat we deze dag konden verwachten. De telling van 1997 had het ongekeerde aantal van 106 buizerds opgeleverd. Een verdubbeling van het record van de veertien tellingen daarvoor. Destijds vermoedden we dat dit enorme aantal vooral te maken had met de weersomstandigheden in NoordEuropa. En nu, in 1998, waren die omstandigheden duidelijk anders.

Verleden jaar vond de telling plaats aan het einde van een 'elfstedenperiode': enkele weken lang matige tot strenge vorst. De lage temperaturen gingen echter niet gepaard met sneeuw, zodat de hier aanwezige roofvogels toch vrij gemakkelijk hun kostje bij elkaar konden scharrelen. Met een sneeuwdek wordt dat een stuk moeilijker. In Scandinavië waren de omstandigheden voor de buizerds een stuk onaantrekkelijker: strenge vorst, veel sneeuw. Daarom althans dat veronderstelden wij was een aanzienlijk deel van deze noordelijke buizerdpopulatie verkast naar het sneeuwvrije Nederland. Het leek een plausibele verklaring voor het prachtige record. De winter van 1998 had tot de roofvogeltelling weinig voorgesteld. Op de bewuste dag vroom het weliswaar enkele graden, maar veel lager waren de minimumtemperaturen in januari niet geweest. Bovendien was het weer ten noordoosten van ons land uitgesproken mild te noemen. Het zou dus best wel eens zo kunnen zijn dat we dit jaar wat minder Noorse en Zweedse buizerds op bezoek zouden hebben.

Tegenwind

Om tien uur hadden zich elf tellers in de Ketelvink gemeld om te vernemen wie welk deel van het telgebied zou worden ingestuurd. Het werkgebied van de N.V.W.C. strekt zich ruwweg uit tussen Everdingen, Beusichem, Buren en Beesd; bij elkaar zo'n zeventig vierkante kilometer. Coördinator Stijn Brand tekende op de kaarten vier gebieden uit, waarna drie groepjes van drie en een groepje van twee waarnemers werden gevormd.

Evenals vorig jaar werd ik de zuidoosthoek ingestuurd, richting Asch en Geldermalsen. Dat beloofde dus weer een flink eind trappen te worden, maar ook een mooie tocht. In de uitgestrekte weilanden in dit gebied zagen we bij de vorige telling zo'n veertig buizerds. Bovendien mochten wij de Regulieren inventariseren en dat is natuurlijk altijd leuk. De lol was er echter al gauw van af. Zoals ik al vermoed had, zorgde de harde, gure zuidoostenwind voor tranende ogen en tintelende

vingers. Gelukkig vroom het niet zo gek hard, anders was het echt niet te harden geweest. Bovendien scheen de zon, zodat we in ieder geval uitstekend zicht hadden.

Het plan was om via de Regulieren zo snel mogelijk naar het zuidelijkste puntje van de route te rijden, zodat we van de ergste tegenwind verlost waren. We schoten echter niet bijster hard op, maar dat had een prettige oorzaak. In de Regulieren zagen we namelijk de ene na de andere buizerd en daar was het tenslotte allemaal om begonnen. Torenvalken en sperwers lieten zich vooralsnog niet zien, maar dat was te verwachten. Een buizerd kijk je, ook al zitten ze doodstil in een boom, niet snel over het hoofd, ook niet op grote afstand. Een valkje in de vork van een tak valt op meer dan honderd meter amper op.

Chocolademelk

Van mijn medetellers Saskia en Marjan bleek vooral laatstgenoemde over haviksogen te beschikken. De eerste tien buizerds die we konden noteren, werden stuk voor stuk het eerst door haar opgemerkt. Uiteindelijk kregen Saskia en ik er af en toe ook één als eerste in de gaten, maar Marjan nam toch het leeuwendeel voor haar rekening.

Al fietsend en speurend kregen we het vermoeden dat er deze keer toch ook behoorlijk wat buizerds in ons gebied zaten. Zou het alleen in onze hoek zo zijn of hadden de andere tellers ook geluk? Hoe dan ook, het aantal stipjes met een 'B' op onze kaart groeide gestaag. Dat gold echter ook voor het aantal rillingen per minuut. Hoewel we dik ingepakt waren, begon de nog steeds snijdende wind langzaam vat te krijgen op onze lichaamstemperatuur. Met nog een kwart van de route te gaan, besloten we daarom bij Asch de lokale warme chocolademelkmetslagroomverkoopinstantie, het café dus, te frequenteren. Geen slecht idee, want toen we naar binnen wilden gaan zagen we onze eerste en enige sperwer van de dag.

Gesterkt door de warme drank werkten we de laatste kilometers af tussen Zoelmond en Culemborg. Nog

steeds troffen we in vrijwel ieder weiland een buizerd aan. We waren dan ook erg benieuwd naar het eindresultaat. Veertig buizerds zouden we niet halen, maar we zaten aardig in de buurt. Een ruwe telling bevestigde dat vermoeden: 35 buizerds, lang niet gek. Uit een nauwkeurige telling bleek dat het er 34 waren geweest, maar toch, we konden tevreden zijn. Dat we slechts één sperwer en één torenvalk hadden 'gescoord' deed daar niets aan af.

Resultaten

Het topgebied van de teldag was de zuidwesthoek, het gebied met het Beesdse veld. Hier werden maar liefst 41 buizerds en negen torenvalken aangetroffen. De twee 'dijkgebieden' aan de noordzijde leverden bij elkaar 26 buizerds op. 't Moge duidelijk zijn, opnieuw was de 'magische' grens van honderd gepasseerd. De eindtotalen luiden: 101 buizerds, vijftien torenvalken en zes sperwers. Na het record van 1998 het op één na hoogste aantal buizerds ooit! Daar ging onze verklaring over het Scandinavische winterweer van vorig jaar.

Wat was dan wel de oorzaak van deze nieuwe buizerd-overflow? Ik realiseerde me dat we deze keer erg weinig lichte exemplaren gezien hadden. Meestal zijn de lichtere buizerds afkomstig uit Scandinavië. Zouden wij dan uitsluitend Nederlandse of NoordDuitse dieren hebben gezien? Dit idee werd meteen onderuitgehaald toen bleek dat van de buizerds in het Beesdse veld wél een flink percentage lichtgekleurd was. Kortom, veel zinnigs was er niet over te zeggen. Waarschijnlijk spelen de goede waarnemingsomstandigheden een vrij belangrijke rol. Bij helder zonnig weer zie je immers meer dan in regenachtige omstandigheden. Bovendien zijn de roofvogels ook actiever wanneer de zon schijnt. Dat neemt niet weg dat het verheugend is twee jaar achtereen meer dan honderd buizerds in en om Culemborg aan te treffen. Eigenlijk viel in het veld niet eens echt op dat het er zo veel waren. Of zoals één van de tellers na afloop zei: 'Dit leken mij gewone aantallen.' In januari 2002, wanneer we de twintigste telling achter de rug hebben, weten we of het inderdaad gewoon is dat zich 's winters meer dan honderd buizerds in onze contreien ophouden.

Louis van Oort

Verslag Algemene Jaarvergadering maandag 16 februari 1998

Aanwezig: Joop Bezuyen, Theo Boudewijn, Annette van Berkel, Stijn Brand, Karin van Elst, Ellen Geleedst, Breun Jansen, Saskia Jansen, Leo van der Kooij, Gerben Mensink, Gerrie Monfils, Ronald en Olga van Ooijen, Ruud Post, Wim Rubers, Anne Martine Reesink, Gerard van Ruiten, Gerrit Saltzherr, Wil van Struten,, Paul van Veen, Kars Veling, Frans Waroux en Frida IJdenberg
(totaal 23 personen)

Afwezig met kennisgeving: Adrie en Wim Kievit, Harry v.d. Warenburg en Kees IJdenberg

Agenda:

- 1) Welkomstwoord door Kars Veling, vice-voorzitter
- 2) Verslag Algemene Jaarvergadering over 1996 d.d. 10 februari 1997, door Gerard van Ruiten, secretaris
- 3) Verslag kascommissie, bestaande uit Kees IJdenberg en Olga van Ooijen
- 4) Financieel Jaarverslag 1997, door Frans Waroux, penningmeester
- 5) Presentatie Jaarverslag 1997, Breun Jansen, redactie Hak-al
- 6) Bestuursverkiezing
- 7) Rondvraag
- 8) Sluiting door Kars Veling, vice-voorzitter

ad 1)

Om 20.05 uur opent Kars Veling als vice-voorzitter deze Jaarvergadering en heet de aanwezige leden hartelijk welkom. Voorzitter Wim Kievit is vanwege droevige familieomstandigheden niet aanwezig.

ad 2)

Het verslag van de Algemene Jaarvergadering over 1996 wordt doorgenomen.

Gerard van Ruiten merkt op dat m.b.t. punt ad 5) in het Jaarverslag over 1998 wel een rubriek "Redactie Hak-al" opgenomen zal worden.

Het verslag wordt goedgekeurd en vastgesteld met dank aan de secretaris.

ad 3)

Namens de kascommissie, bestaande uit Olga van Ooijen en Kees IJdenberg, doet Olga verslag, daar Kees vanavond helaas niet aanwezig kan zijn. Op 4 februari jl. heeft de kascommissie de boeken van de penningmeester grondig gecontroleerd. Op basis hiervan stelt deze commissie de vergadering voor de penningmeester te dechargeren, hetgeen onder applaus gebeurt. Tevens complimenteert Olga de penningmeester met de professionele wijze van verwerking.

De nieuwe kascommissie zal bestaan uit Olga van Ooijen en Gerrit Saltzherr. Vice-voorzitter Kars Veling dankt de kascommissie voor het verrichte werk en wenst de nieuwe kascommissie succes toe.

ad 4)

Penningmeester Frans Waroux neemt de gekleurde formulieren door met het Financieel Overzicht 1997, Staat van Bezittingen per 31-12-1997, Resultatenrekening per 31-12-1997 en de Balans per 31-12-1997.

Leo van der Kooij merkt op dat de vergoeding voor dia-avonden niet gebonden zijn aan bedrag en persoon, maar meer aan het betreffende onderwerp. Gerben Mensink vraagt of er in verband met de komende dijkversterking alternatieve bestedingen zijn voor het legaat. Dit zal in een van de volgende Algemene Maandelijkse Vergaderingen besproken worden.

Kars Veling dankt de penningmeester voor de toelichting, hetgeen ondersteund wordt door een spontaan applaus uit de zaal.

ad 5)

Breun Jansen neemt als lid van de Redactie Hak-al het Jaarverslag 1997 door. Hij vindt het plezierig dat alle werkgroepen hun bijdragen weer verleend hebben. Kars Veling bedankt Breun voor de fantastische verzorging van het ook dit keer weer goed gevulde Jaarverslag.

ad 6)

Bestuursleden Leo van der Kooij en Gerard van Ruiten waren per 31 december 1997 aftredend en herkiesbaar. Daar er zich geen tegenkandidaten bij de secretaris hebben aangemeld, gaat de vergadering akkoord met een nieuwe zittingsperiode van drie jaar voor beide bovengenoemde bestuursleden.

De bestuurssamenstelling blijft er dus ongewijzigd als volgt uitzien:

*	voorzitter	: Wim Kievit
		- aftredend per 31-12-1999
*	vice-voorzitter:	Kars Veling
		- aftredend per 31-12-1998
*	penn.meester	: Frans Waroux
		- aftredend per 31-12-1998
*	secretaris	: Gerard van Ruiten
		- aftredend per 31-12-2000
*	leden	: Leo van der Kooij
		- aftredend per 31-12-2000
		: Breun Jansen
		- aftredend per 31-12-1999
		: Paul van Veen
		- aftredend per 31-12-1998

ad 7)

Hiervan wordt geen gebruik gemaakt.

Kars Veling licht kort de stand van zaken toe met betrekking tot de Culemborgse Vlinderatlas, die naar verwachting in het late voorjaar 1998 van de persen zal rollen.

ad 8)

Om 20.40 uur sluit vice-voorzitter Kars Veling het huishoudelijke gedeelte van deze Jaarvergadering af onder dankzegging aan de aanwezige leden.

Na een gezellige pauze neemt Staatsbosbeheer medewerker, de heer Gerrit van Scherenburg, het woord over o.a. het beheer, de mogelijkheden qua natuurontwikkeling in het gebied van de Bommelerwaard.

Rond 22.15 uur keert iedereen weer huiswaarts.

Gerard van Ruiten, secretaris

Wintertellingen vleermuizen Westbetuwe 1997/1998

Omdat de medewerker van Staatsbosbeheer die tot nu toe alle forten in Utrecht en de Westbetuwe telde wegens een reorganisatie naar Groningen is vertrokken, kregen wij dit jaar de mogelijkheid om de tellingen over te nemen. Voor mij een uitgelezen mogelijkheid, omdat ik kort geleden vanuit Deventer naar Culemborg ben verhuisd. In Deventer deed ik ook regelmatig wintertellingen. Nu heb ik de mogelijkheid om deze activiteit in Culemborg voort te zetten. In Deventer deden we vaak leuke waarnemingen. De aantallen vallen echter in het niet bij de aantallen die hier in de forten te vinden zijn.

De tellingen in West Utrecht en de Westbetuwe worden nu gecoördineerd en grotendeels uitgevoerd door Erik Jansen. Dit jaar is alleen de telling in Fort Diefdijk zonder hem uitgevoerd: de bewoner van het fort wilde hem niet binnenlaten (overigens had dat ook niet gekund want Erik had geen sleutel bij zich van het gedeelte waar vleermuizen zitten). Ik ben er later nog een keer heen gegaan. Verder zijn Annette van Berkel en ik bij tellingen van 5 andere objecten geweest.

Gevonden aantallen

Helaas heb ik van voorgaande jaren geen telgegevens per soort. Ik weet alleen globaal hoeveel vleermuizen er doorgaans in de bezochte forten voorkomen. De aantallen die wij hebben geteld komen redelijk overeen met het jaarlijks gemiddelde. In de rest van Gelderland was dat anders: daar zijn soorten als de franjestaart, grootoorvleermuis en baardvleermuis duidelijk minder geteld dan andere jaren. Dat kan liggen aan de zachte winter. Mogelijk bivakkeerden de vleermuizen nog in holle bomen en andere minder vorstvrije ruimten.

In de Westbetuwe vinden we in de forten voornamelijk watervleermuizen, baardvleermuizen, grootoorvleermuizen en een enkele dwergvleermuis. Deze laatste is de meest algemene vleermuis van Nederland, maar hij overwintert vooral in spouwmuren en dergelijke. Hij kan temperaturen tot net onder het vriespunt verdragen. Franjestaarten zijn hier een zeldzaamheid. We hebben ze dit jaar niet gevonden (ondanks de appeltaart die Erik ons in het vooruitzicht stelde). Grootoren zagen we minder dan ik verwachtte. Daarentegen waren de aantallen water- en baardvleermuizen vrij normaal.

Telling 6 januari

Fort Everdingen is op 6 januari onder militaire begeleiding geteld. Ik ben niet bij deze telling geweest. Het fort heeft nog steeds een militaire functie, waardoor het tellen met een dosis toegewijde argwaan van de kant van de militairen gepaard ging. Helemaal toen de tellers een foto wilden maken van een als hoefijzerneus vermomde grootoorvleermuis. In het fort zijn behoor

lijke aantallen vleermuizen gevonden. Helaas is de rust niet altijd gewaarborgd. Twee jaar geleden nog schijnen alle deuren midden in de winter wagenwijd open te hebben gestaan omdat er iets militair opgeslagen moest worden. De invloed daarvan is nu nog steeds aan de vleermuizenstand te zien.

Telling 13 januari

Op 13 januari hebben we drie forten van Staatsbosbeheer geteld. Tijdens deze tellingen is Goof van Burk van Staatsbosbeheer met ons mee geweest. Verder zijn we nog in de mitrailleurpost aan de Diefdijk geweest. Een poging om fort Spoel te tellen was vergeefse moeite. Aan de binnendijkse kant lieten de nogal achterdochtige krakers ons niet binnen. Aan de buitendijkse kant bleken alle deuren dichtgelast als antikraakmaatregel. Met een beetje geluk hebben de vleermuizen dat gedeelte wel gekraakt: de deuren zijn voorzien van getraliede openingen.

Qua aantallen was fort Asperen die dag het meest spectaculair. 's Zomers zijn er regelmatig tentoonstellingen, maar 's winters is het afgesloten vanwege de vleermuizen. De stabiele temperatuur, hoge luchtvochtigheid, rust en de verscheidenheid aan microklimaten, maken het fort bijzonder geschikt. Er zijn dan ook ruim honderd dieren gevonden.

In fort Nieuwe Steeg hebben we niets gevonden. De gedeelten waar we in konden waren te goed onderhouden en te droog. Doordat de beheerder elk kapot ruitje direct vervangt was het bovendien ontoegankelijk voor vleermuizen. Enkele opslaggebouwen waren verhuurd zodat wij er niet in konden. Twee wel toegankelijke bunkertjes waren niet bedekt met aarde. Dat maakt ze vorstgevoelig en dus ongeschikt.

In fort Vuren was de situatie beter. Hoewel in een gedeelte van het fort zomerverblijven voor fietsers werden aangelegd, was het centrale gedeelte in beheer als winterverblijf. Er zaten 30 beesten, wat iets meer schijnt te zijn dan in voorgaande jaren.

Een mitrailleurpost aan de Diefdijk en de A2 is dit jaar voor het eerst geteld. Hoewel het nogal tochtig is, zat er een grootoorvleermuis. Met wat aanpassingen zou de aantrekkelijkheid van dit object voor vleermuizen een stuk vergroot kunnen worden. Misschien is er iets mogelijk in het kader van de natuurcompensatieregeling voor de verbreding van de A2. Een lid van de vleermuiswerkgroep Zuid Holland heeft ooit gebeld met de pachter. Deze scheen niet onwelwillend tegenover de aanpassingen te staan.

Telling 29 januari

Tot slot ben ik 29 januari nog naar fort Diefdijk geweest. Het fort ligt aan weerszijden van de spoorlijn naar Leerdam, daar waar het spoor de Diefdijk kruist. Het gedeelte ten zuiden van de spoorlijn is bewoond. Het noordelijke gedeelte is geschikt gemaakt voor vleermuizen. De bewoners hadden geen sleutel van het vleermuizengedeelte, dus heb ik de heer Zuurmond van Staatsbosbeheer gebeld. Hij kwam direct, hoewel hij dacht dat er maar een vleermuis zou zitten. Het bleken er vijf te zijn.

Vlinders

Naast vleermuizen hebben we ook nog wat gekeken naar overwinterende vlinders. Zodra er echter vleermuizen zaten vergaten we natuurlijk onmiddellijk de hoeveelheden vlinders bij te houden. De genoemde getallen zijn dan ook niet nauwkeurig en het gaat allemaal om minimum aantallen.

Volgend jaar

Enkele bekende winterverblijven hebben we dit jaar niet meer kunnen tellen. Alleen telgegevens van half december tot eind januari kunnen worden verwerkt door Zoogdiermonitoring. Misschien lukt het volgend jaar wel om de ontbrekende objecten te bezoeken. Het gaat onder andere om een oude steenfabriek in Maurik, de kelder van kasteel Waardenburg en fort St. Andries. Daarnaast is het natuurlijk mogelijk om nieuwe objecten aan de lijst toe te voegen. Iedereen die leegstaande vochtige kelders weet, of andere geschikte plekken: ik hoor het graag!

Jan Dirk Buizer.

Vleermuizen	Water	Baard	Grootoor	Dwerg	Ondet.	Totaal
Fort Everdingen	47	26	2 (1)	0	4	79
Fort Asperen	48	37	14 (1)	1	1	101
Fort Nieuwe Steeg	0	0	0	0	0	0
Fort Vuren	7	14	9	0	0	30
Mitrailleurpost Diefdijk	0	0	1	0	0	1
Fort Diefdijk	0	2	3	0	0	5

Tabel 1: aantallen getelde vleermuizen (tussen haakjes: dode exemplaren)

Vlinders	Roesjes	Dagpauwoog	Huismoeder
Fort Everdingen	>> 30	2	0
Fort Asperen	± 30	1	(1)
Fort Nieuwesteeg	0	0	0
Fort Vuren	± 80	8	0
Fort Diefdijk	> 5	(1)	0

Tabel 2: gevonden aantallen vlinders (tussen haakjes: dood)

A

Mijmeringen over PTT

Wat was PTT ook al weer?

In een eerder nummer van de Hak-al heeft u al eens een uitgebreid stuk kunnen lezen over PTT-tellen. PTT-tellen staat voor punt-transect-telling. Hierbij worden op een vaste route, op een vast aantal punten, gedurende precies vijf minuten per punt alle gesignaleerde vogels geteld. Dit gebeurt landelijk, op 367 routes. Het doel hiervan is om informatie te verzamelen over aantalsontwikkelingen van vooral algemene vogels buiten het broedseizoen. Dit betekent dat PTT-tellen pas waardevol is als het jaren achter elkaar gebeurt, en op zoveel mogelijk plaatsen. Tot en met 1996 werden er per winter drie tellingen uitgevoerd, in november, december en februari. Omdat bleek dat de tellingen van november en februari nauwelijks aanvullende informatie opleverden ten opzichte van de decembertelling, en bovendien aan het SOVON-budget voor deze tellingen werd geknabbeld, heeft SOVON besloten alleen de decembertelling voort te zetten. Dus dat doen wij dan ook maar.

Automatiseren

In ons werkgebied liggen twee PTT-routes, een op de Lekdijk, en een door de Regulieren e.o. De gegevens die we op deze telroutes verzamelen zijn voor ons als vogelwerkgroep eigenlijk nauwelijks direct bruikbaar. Ze zijn alleen van waarde als deel van de landelijk verzamelde gegevens. Toch hebben we de gegevens van de decembertelling vanaf 1995 in de computer gezet. Zo kunnen de resultaten met elkaar vergeleken worden, en kunnen we over een groot aantal jaren misschien ook iets over lokale aantalsontwikkelingen zeggen. Uiteraard alleen over lokale trends van een aantal in december algemeen voorkomende vogelsoorten. Nu kan dat zeker nog niet. Er zijn nog maar gegevens van drie jaar beschikbaar. Toch zijn er wel een paar leuke dingen te melden.

Algemene soorten

Zo komen we elk jaar een aantal algemene soorten bij vrijwel elk telpunt tegen. Dit zijn de Kokmeeuw, Stormmeeuw, Zwarte kraai en, in de Regulieren, de Buizerd. Logisch is ook, dat op de Lekroute een aantal andere soorten wordt gezien dan in de Regulieren. Bijvoorbeeld Smient (in 1996 liefst 3654 ex.), Kolgans, Meerkoet, maar ook Huismus. Soms worden ook leuke ontdekkingen gedaan, zoals in 1997 een groep van 70 Kepen in de Regulieren en in 1996 een koppel van 18 Patrijzen langs de Lek. Dit zijn echter incidentele waarnemingen. Komen we een kwartier later op het telpunt, dan kunnen ze al weer gevlogen zijn.

Stof tot overdenken

De geordende gegevens geven echter voor een beperkt aantal soorten toch ook al stof tot overdenken. Met name gaat het dan om vogels die graag op graslanden fourageren. We geven ze weer in tabel 1.

TABEL 1	REGULIEREN			LEKDIJK		
	1995	1996	1997	1995	1996	1997
Kokmeeuw	154	260	540	36	34	36
Stormmeeuw	18	315	348	20	52	46
Spreeuw	107	1056	1151	100	340	237
Wulp	1	16	5	3	116	2
Meerkoet	3	16	5	600	419	254

Uit de getelde aantallen van de Kokmeeuw, Stormmeeuw en Spreeuw zou geconstateerd kunnen worden dat vogels die graag op graslanden fourageren dat bijvoorkeur op de binnendijkse graslanden doen. De vraag is dan waarom. Zouden de graslanden daar, vanwege het intensieve agrarische gebruik meer voedsel opleveren dan de graslanden in de uiterwaarden? Dit zou kunnen als gevolg van de intensieve bemesting. Bekend is dat bijvoorbeeld ook Grutto's en Scholeksters profiteren van intensief bemest, en daardoor voedselrijk grasland. Of dit gunstig is kan overigens betwijfeld worden. Heel veel andere dier- en plantensoorten lijden immers onder het intensieve agrarische gebruik van graslanden.

Deze verklaring is echter niet afdoende omdat ook delen van de uiterwaarden nogal intensief agrarisch gebruikt worden en dus in dit opzicht niet veel verschillen van de binnendijkse graslanden. Misschien is de bodemfauna dan wel verschillend van de binnendijkse graslanden als gevolg van het periodiek overstromen van de uiterwaarden. Hoe dan ook, het is in elk geval een leuk aandachtspunt.

Andere factoren

Dat de gevonden aantallen "graslandfourageerders" overigens niet automatisch tot de conclusie leiden dat

de binnendijkse graslanden belangrijker zijn dan die langs de Lek, blijkt ook wel uit een vergelijking van de aantallen Meerkoeten en Wulpen op beide routes. Blijkbaar spelen ook nog andere factoren een rol. Van de Wulp verschillen de aantallen weinig op de beide routes, met uitzondering van 1996, toen juist langs de Lek veel meer Wulpen geteld zijn. Overigens geldt hierbij wel dat er eigenlijk te weinig Wulpen zijn geteld om zinnig te filosoferen over het verschil tussen de het belang van graslanden in de Regulieren en langs de Lek. Dit geeft goed aan dat met een paar waarnemingen niks zinnigs gedaan kan worden.

De Meerkoeten vertellen ons wel duidelijk dat er ook nog andere factoren in het spel zijn dan alleen eten. Ook zij fourageren bij voorkeur op grasland. Maar daarnaast hebben ze water nodig waarop ze in geval van gevaar kunnen vluchten. Dus vinden we Meerkoeten vooral langs de Lek en niet op de Regulierenroute (met uitzondering van de afgraving aan de Beusichemse Broeksteeg).

Huis- tuin- en keuken

Twee andere vogelsoorten laten tot nu toe ook een opvallend verschil zien. Ze staan in tabel 2.

TABEL 2	REGULIEREN			LEKDIIJK		
	1995	1996	1997	1995	1996	1997
Huismus	2	-	1	82	45	59
Ekster	4	4	4	13	22	22

Deze soorten worden juist bij de telling van de route over de Lekdijk meer gezien dan in de Regulieren. Wat zou daar de oorzaak van zijn? Waarschijnlijk geldt voor de Huismus dat hij zich graag in de buurt van bebouwing en "rommelige" erven ophoudt. Hier is het hele jaar door voldoende broed-, schuil- en eetgelegenheden voor deze rommelaar voor handen. Huismussen zijn echte standvogels, en blijven ook in de winter het liefst op hun vertrouwde stek. Omdat langs de Lekdijk veel huizen en boerderijen staan vinden we daar dus blijkbaar ook veel Huismussen.

Van de Ekster is het niet zo duidelijk waarom we die ook beduidend meer langs de Lekdijk zien dan op de Regulierenroute. Maar ook de Ekster is een vogel die, zeker in de winter, overal probeert zijn graantje mee te pikken. En misschien is het wel zo dat hij, net als de Huismus, hierbij op en rondom boerenerven veel van zijn gading vindt.

Gewaagde uitspraken

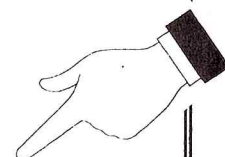
Het blijkt wel dat er bijzonder veel factoren van invloed kunnen zijn op het voorkomen van vogels op een bepaald moment op een bepaalde plaats. Door het in kaart brengen van aantallen en verspreidingen kunnen echter ideeën voor verklaringen ontstaan. De resultaten van de PTT-tellingen op zich zullen nooit voldoende zijn om sluitende verklaring op te baseren. Daarvoor is veel gericht onderzoek nodig. Bovendien zeggen ze alleen iets over de vogelbevolking buiten het

broedseizoen, en dan nog voornamelijk in december. De tellingen kunnen echter wel leuke veronderstellingen opwerpen. En gewaagde uitspraken ontlokken. Onze gewaagde uitspraak luidt: Het aantal op grasland fouragerende vogels zal als gevolg van de natuurontwikkeling in de uiterwaarden langs de Lek verder afnemen ten opzichte van de op grasland fouragerende vogels binnendijks En nu maar weer tellen. Jarenlang.

EXCURSIE- EN ACTIVITEITENPROGRAMMA

**** INDIEN NIET VERMELD, DAN VERTREKKEN ALLE EXCURSIES VANAF "DE KETELVINK" ****

datum	tijd	aard van de activiteit
vrijdag 17 april 1998	19.30-21.00 uur	Oudere Jeugdavond
zaterdag 18 april 1998	06.30 uur	Zoogdiereninventarisatie door Zoogdierenwerkgroep
maandag 20 april 1998	20.00 uur	Algemene Maandelijks Vergadering
woensdag 22 april 1998	19.00-22.00 uur	Schoonmaken Ketelvink
vrijdag 24 april 1998	20.00 uur	Dia-avond over Shetland vogelonderzoek
donderdag 30 april 1998	07.00-13.00 uur	Nieuwe Zuider Lingedijk vogelexcursie o.l.v. Gerben Mensink en Louis van Oort
zaterdag 2 mei 1998	07.30-17.00 uur	Weidevogelexcursie Westwoudsepolder o.l.v. SBB-gids
maandag 4 mei 1998	<u>20.30 uur</u>	Bijeenkomst Werkgroep Natuurfotografie (aanvang: 20.30 uur i.v.m. Dødenherdenking)
vrijdag 8 mei 1998	19.30-21.00 uur	Oudere Jeugdavond
zaterdag 9 mei 1998	09.00 uur	Nestk.controlle bosuil + torenvalk o.l.v. Nestk.werkgroep
maandag 11 mei 1998	20.00 uur 20.30 uur	Kampvergadering Hemelvaartskamp Algemene Maandelijks Vergadering
dinsdag 12 mei 1998	19.00-20.30 uur	Plantenexcursie o.l.v. Plantenwerkgroep
woensdag 13 mei 1998		UITERSTE INLEVERDATUM KOPY HAK-AL JUNI 1998
vrijdag 15 mei 1998	19.00-20.30 uur	Jongere en Oudere Jeugdavond
zaterdag 16 mei 1998	06.00 uur	Zoogdiereninventarisatie o.l.v. Zoogdierenwerkgroep
woensdag 20 mei 1998 t/m zondag 24 mei 1998		Hemelvaartskamp
zaterdag 30 mei 1998	09.00 uur 10.00 uur	Activiteiten Nestkastenwerkgroep Vlinderexcursie naar de zuidoever van de afgraving Redichemse Waard o.l.v. Annette van Berkel (convo volgt!)
vrijdag 5 juni 1998/zaterdag 6 juni 1998	20.00-08.00 uur	De Nacht van Culemborg (convo volgt!)
maandag 8 juni 1998	20.00 uur	Algemene Maandelijks Vergadering
vrijdag 12 juni 1998	19.00-20.00 uur	Jongere Jeugdavond
zaterdag 13 juni 1998	08.30 uur	Plantenexcursie o.l.v. Leo van der Kooij (convo volgt!)
zondag 14 juni 1998	11.00-16.00 uur	NME-Culemborg Thema-dag "Landbouw en Natuur", locatie Kinderboerderij Culemborg.

datum	tijd	aard van de activiteit
vrijdag 19 juni 1998	19.00-20.00 uur	Jongere jeugdavond
zaterdag 20 juni 1998	05.30 uur 09.00 uur	Zoogdiereninventarisatie door Zoogdierenwerkgroep Nestkastencontrole o.l.v. Nestkastenwerkgroep
maandag 22 juni 1998	19.00-21.00 uur	Plantenexcursie o.l.v. Plantenwerkgroep
vrijdag 26 juni 1998	19.30-21.00 uur	Oudere Jeugdavond

Programma Plantenwerkgroep 1998, excursies en inventarisaties

dinsdag 12 mei 1998 *)	18.45 uur of 19.05 uur	Excursie Put van Buren met de fiets of auto bij de Ketelvink Bij parkeerterreintje bij de ingang Hennisdijk
maandag 25 mei 1998	19.00 uur of 19.15 uur	Inventarisatie permanent kwadrant in de Regulieren, met de fiets bij de Ketelvink bij het bruggetje aan de Zeedijk
zaterdag 20 juni 1998 *)	09.00-± 16.00 uur	Excursie naar de Bommelerwaard met naast de planten aandacht voor libellen en vlinders. Vertrek 09.00 uur bij de Ketelvink.
maandag 22 juni 1998 *)	19.45 uur of 19.00 uur	Fietsexcursie Lekdijken. Vertrek bij de Ketelvink bij het Beusichemse Veer
maandag 6 juli 1998 *)	19.00 uur	Inventarisatie Lekoevers, bij "De Helling" aan de Jachthaven
maandag 24 augustus 1998 *)	19.00 uur	Inventarisatie-excursie Redichemse Waard. Verzamelen bij de slagboom) afrit van de dijk ter hoogte van de Achterweg)
zaterdag 5 september 1998 *)	09.00 uur	Uiterwaardenexcursie naar de Steenwaard en omgeving. Met de fiets bij de Ketelvink
zaterdag 10 oktober 1998 *)	09.00 uur	Paddestoelenexcursie naar de Kaapse Bossen. Vertrek bij de Ketelvink (auto-excursie)
dinsdag 13 oktober 1998 *)	20.00 uur	Determineeravond paddestoelen in de Ketelvink

Van de met *) gemerkte excursies komen nog aparte convocaties. Noteert u s.v.p. de data alvast in uw agenda. De leiding van de excursies is in handen van Leo van der Kooij, Wim Rubers en Wim Kievit.

